Збірник програм курсів за вибором і факультативів зі світової літератури. 8–11 класи. Книга 1. Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією зі світової літератури Науково-методичної ради з питань освіти МОНУ (лист від 29.06.2010 р. №1.4/18-г-360) / За загальною ред.: Таранік-Ткачук К.В., Дворницької І.П. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – С. 84-93

Японська література
XX століття
10 -11 класи
Курс за вибором

Автори – укладачі:
Юрчак Валентина Анатоліївна,
методист лабораторії гуманітарних
дисциплін ЧОІПОПП

Вовчок Галина Валеріївна,
вчитель зарубіжної літератури
Черкаської спеціалізованої школи
І-ІІІ ступенів№ 3 Черкаської
міської ради Черкаської області

Малигіна Любов Миколаївна,
вчитель зарубіжної літератури
Черкаського колегіуму «Берегиня»
Черкаської міської ради
Черкаської області

Шиленко Лариса Миколаївна,
вчитель зарубіжної літератури
Межиріцької загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів

Яременко Юлія Василівна,
вчитель зарубіжної літератури
Степанецької загальноосвітньої
школиІ-ІІІ ступенів Канівського
району

http://oipopp.ed-sp.net/component/option,com_metod/metodTask,metodDetails/catid,200/metodId,416/Itemid,51/

Пояснювальна записка

Програми курсу «Японська література» розраховані для класів філологічного профілю (10-11).

Основна мета викладання курсу полягає в ознайомленні учнів з національними особливостями розвитку японської літератури XX століття, залученні учнів до найвищих досягнень японської літератури і культури, національних духовних цінностей, в поширенні загального культурного рівня школярів; зацікавленості культурою Японії та вихованні поваги до культури інших народів; формуванні естетичного смаку, високої читацької і загальної культури, підготовці юнацтва до самостійного опрацювання літературних творів в школі та за її межами.

Програма націлена на формування у старшокласників потреби в широкому узагальненні та цілісному сприйнятті життя й історичної долі японського народу і людства, в осмисленні ролі мистецтва, а також творчого шляху письменників, їх вкладу в світову культуру.

Головним об'єктом вивчення на факультативних заняттях з японської літератури є тексти літературних творів, що не применшує важливості засвоєння школярами певного обсягу відомостей про життя письменників, добу написання творів, художні системи, до яких вони належать. Однак, учителю особливу увагу слід звернути на роботу безпосередньо з художнім текстом: уміння учнів аналізувати та інтерпретувати, бачити художні деталі, розуміти творчий задум письменника та оцінювати особливості його реалізації. Саме такий підхід до вивчення художніх творів допоможе школярам сприйняти літературу як мистецтво слова, сформує не пасивного споживача певного обсягу інформації, а особистість, здатну самостійно її здобувати, поновлювати, коригувати та інтерпретувати протягом усього свого життя.

Вивчення факультативного курсу «Японська література» у старших класах передбачає систематичний підхід. Оглядові теми знайомлять з особливостями японської літератури як частини культури Японії. Монографічні теми досить повно показують картину життя і творчості письменника та надають можливість необхідного текстуального вивчення художнього твору. Підбір авторів і творів, зміст анотацій дозволяє вчителю акцентувати увагу на духовно-моральних і естетичних цінностях твору.

Факультативний курс, предметом вивчення якого є японська література XX століття, покликаний розширити філологічні знання учнів.

Навчальний матеріал програм розподілено за такими рубриками:

*«Кількість годин (відведених на вивчення розділу\теми)»;

*«Зміст навчального матеріалу (конкретне змістове наповнення розділу\теми)»;

* «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів».

Завдання: визначити особливості творчої манери кожного з названих письменників; застосовувати під час аналізу твору сучасні літературознавчі методи; сприяти розвитку самостійного мислення.

Основні вимоги до знань і вмінь учнів:

Учні повинні знати:
основні етапи розвитку японської літератури ХХ століття;
місце і значення вивчених творів у контексті творчості письменника та літературному процесі певного періоду.
Учні повинні вміти:
аналізувати художні твори в єдності змісту та форми;
визначати сюжет, композицію, систему образів, проблематику;
проводити компаративний аналіз;
користуватися довідковими джерелами (літературними енциклопедіями, словниками літературних термінів).

Дата	№ з/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня підготовки учнів
	1.	2	**10 клас** **Вступ** Японська культура: Генезис. Релігійні основи (синтоїзм, буддизм). Загальноестетичні основи (деталь як органічна частина цілісної картини світу, сабі – краса самотнього суму, юген – символ естетичного бачення в цілому). **Вибір теми для дослідження учня (10-12 класи; наукова або творча робота учня – за вибором).**	Учень: *Визначає* релігійні та загально естетичні основи японської культури; *розповідає* про особливості культури Японії. Учень: *працює над творчою роботою* на протязі 2 – 3 років (10 – 12 класи).
	2.	2	**Поезія** Ісікава Такубоку (Хадзіме) (1885 - 1912) Ісікава Такубоку – основоположник реалістичного напряму поезії танка. Танка - короткі пісні-п'ятирядники сталої будови. Збагачення поезії новим демократичним змістом. Збірка «Жменя піску» (1910). Головна ідея твору – побачити в малому велике. Пісок – символ швидкоплинності людського життя.	Учень: *характеризує* творчість Ісікави Такубоку; *визначає* зміст та будову танка; ідею збірки «Жменя піску»; *пояснює* настрої у збірці «Сумні іграшки»; *порівнює*

	3. 4. 5. 6. 7. 8.	2 2 2 1 3	Трагічні настрої поета у збірці «Сумні іграшки» (1912). Пізнання світу через власні почуття, емоції. Компаративний аналіз поезії Михайла Лермонтова та Ісікави Такубоку. Мотив поезії поетів – мотив самітництва, що випливає з неприйняття навколишнього світу, з невідповідності життя реального та ідеального. Дослідження особливості поетики митців, порівняння кольорової гами їхніх віршів. **Різноманітні течії модерністської поезії (20-30 р.)** Поняття про модернізм. Сакутаро Хагівара (1888-1942) – поет-символіст, автор збірки «Синя кішка». Основні мотиви – відхід в ірреальний світ. Поет-сюрреаліст Кітагава Фуюхіко. Виникнення японського сюрреалізму під впливом французького сюрреалізму. Кіндзи Міядзава (1896 - 1933) Співець природи і сільського життя. Збірка «Весна і кровопролиття» Тамакі Хара (1905-1951), збірка «Вірші про атомну бомбу». Санкіті Тоге (1917 - 1953), повість «Людське лахміття». Тема Хіросіми в творчості японських поетів.	поезії Михайла Лермонтова та Ісікави Такубоку; *визначає* мотиви поезій; *досліджує* особливості поетики митців; виразно читає поезії японських авторів. Учень: *характеризує* модернізм як напрям; *визначає* провідні мотиви лірики Сакутаро Хагівари; *визначає* причини виникнення японського сюрреалізму та його особливості; *характеризує* збірки поезій К. Фуюхіко, К.Міядзави, Т.Хари, С. Тоге; виразно читає поезії вказаних авторів.
	9.	5	**Проза на початку XX століття** Соціальна проблематика епохи і створення образу передової людини свого часу в творах японських письменників. Науме Сосекі (1867-1916).	Учень: *характеризує* соціальні проблеми епохи; *визначає*

	10.	5	Сатиричне викривання чванства чиновників, поклоніння перед заходом у романі «Ваш покірний слуга кіт» (1905).	провідні теми творчості Н. Сосекі, А. Такео, А. Рюноске, М. Юкіо; *готує усну доповідь* про вплив Л.Толстого на формування етичних поглядів А. Такео; *висловлює* власну думку щодо гостроти соціальних тем в творах; *переказує та аналізує твори; дає характеристику* головним героям творів; *виявляє вміння інтерпретувати* текст; *визначає* особливості японської прози; *розгадує* «картину душі» японської людини»; *виявляє* знання із теорії літератури.
	11.	5	Арісіма Такео (1878-1923). А. Такео – представник літературної групи «Біла береза» (1910-1923). Формування етичних поглядів під впливом гуманізму Л. Толстого. Роман Арісіма «Жінка» (1919) – одна з вершин японського реалізму XX століття. Зіткнення людини з суспільством, світ внутрішньої боротьби. Героїня роману Сацуки Йоко як втілення типу «зайвої людини»; суперечливість її почуттів та вчинків.	
	12.	3	Акутагава Рюноске (1892-1927). А. Рюноске – письменник-неореаліст. Творчий метод – запозичення сюжету і його обробка. Поєднання гострих соціальних тем з глибоким психологізмом. Оповідання «Расьомон» (1915), «Павутинка» (1917). Місімо Юкіо (Хіраока Кімі-таке)(1925-1970) Оповідання «Хлопчик, який пише вірші». Зображення моменту передчуття таємничості переживання майбутнього.	
	13.	3	Підсумки. Узагальнення та систематизація вивченого протягом року.	Учень: *Готує та виступає* зі своїм творчим доробком.

			11 клас	
	1.	6	**Розвиток жанру наукової фантастики і детективного роману** Комацу Сакьо – письменник-фантаст, автор повісті «Японське плем'я апачі» (1964). Детективні романи Мацумото Сейтьо (1909).Соціальна критика у романах «Чорна біблія» (1959), «Підводна течія» (1962).	Учень: *готує доповідь* про життєвий та творчій шлях К. Сакьо; *визначає* теми та ідеї повісті «Японське плем'я апачі»; детективних романів М. Сейтьо;
		2	* Продовження роботи над творчим доробком.	Учень: *Готує звіт* про пророблену роботу.
			Розвиток літератури в повоєнні роки	
	2.	1	Пошуки власного «я», втраченого в результаті корінної зміни традиційного образу життя – об'єднуючий елемент творчості письменників цього періоду.	Учень: *Визначає* теми та ідеї творчості письменників цього періоду;
	3.	4	Ясунарі Кавабата (1899-1972). Нобелівський лауреат – 1968. Повість «Снігова людина» (1937-1947) – видатне явище ліричної прози. Японська національна психологія і самобутній світ природи, нерозділене кохання. Героїня Йоко – символ ірреального світу. Роман «Стогін гори» (1954) – розповідь про кризу сім'ї, трагічні долі людей внаслідок їх роз'єднаності.	*висловлює* власну думку щодо проблем, що піднімають письменники; *переказує* та аналізує твори; *дає розгорнуті характеристики* головних героїв творів;
	4.	4	Абе Кобо (Кіміфуса) (1924-1993). Абе Кобо – представник напрямку «сенго-ха» (післявоєнна японська література) Основна ідея романів – зіткнення людини з ворожим їй суспільством і марність будь-яких спроб втекти від нього, що породжує почуття глибокої безвиході.	*готує* доповіді про основні напрямки в яких працюють письменники цього періоду; *ставить* проблемні питання та знаходить шляхи їх вирішення;

			Проблема людського буття і сенсу, людського існування; самоцінність життя, людські можливості і їх нереалізованість, в романі-параболі «Жінка в пісках» (1962) Образ жінки в романі – це спроба відтворення вікового сприйняття нерівності жінки в Японії	*складає* плани-характеристики героїв романів та творів.
			Драматургія	
	5.	1	Реалістичність, зв'язок з традиціями народного жанру. Звернення драматургів до багатої спадщини національної театральної культури, прагнення до органічного синтезу елементів традиційної і європейської культур.	Учень: *визначає* теми та ідеї драматичних творів; *спостерігає* за елементами національної спадщини театральної культури; *розповідає* про основний зміст п'єс; *готує* інсценізації уривків п'єс .
	6.	2	Кіносіта Дзюндзі «Журавлине пір'я», «Оповідь про Хікоіті».	
	7.	3	Трагедія атомної катастрофи в п'єсах Танка Тікао «Голова діви Марії» (1959), Хотта Кійосі «Острів» (1957)	
			Сучасна література	
	8.	4	Ое Кендзабуро (1953). Нобелівський лауреат – 1994. Головні мотиви романів «Індивідуальний досвід» (1964) – тема відповідальності за хвору дитину. «Футбол 1860» (1967) – протистояння культур (за вибором вчителя).	Учень: *Визначає* головні мотиви, теми та ідеї романів письменників цього періоду; *висловлює* власну думку щодо актуальності піднятої теми; *виразно* читає уривки з творів; *аналізує і переказує* твори; *дає характеристики* головним і другорядним героям творів;
	9.	4	Харукі Муракамі (1949). Постмодерністські мотиви у творах письменника. Внутрішній світ героя у єдності його світоглядних чинників. Проблематика твору «Мовчання». Образи твору – Одзава і Аокі. (За вибором вчителя один із творів письменника).	

	10	4	Підсумки. Узагальнення та систематизація вивченого матеріалу. Круглий стіл.	Учень: *готує звіт* про свою роботу. В 11 класі (за бажанням) може готувати та захищати наукову роботу.

Автор: Малигіна Любов Миколаївна, вчитель-методист, колегіум «Берегиня» Черкаської міської ради Черкаської області.

КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАНЯ
Факультативного курсу
«Японська література XX століття»

10 клас

Дата	№ п/п	Кількість годин	Тема уроку	Теорія літератури
			Вступ	
	1.	2	Генезис японської культури. Естетичні основи культурного розвитку різних епох.	
	2.	2	Буддизм і синтоїзм як релігійні основи японської культури.	
			Поезія	
	3	2	Ісікава Такубоку – основоположник реалістичного напряму поезії танки. Тематика і художні особливості поезії Такубоку. Традиції і новаторство.	Поетичні особливості танку
	4	1	Основні настрої і зміст збірки Такубоку «Жменя піску» (1910).	
	5	1	Трагічні настрої збірки Таку боку «Сумні іграшки». Світ через власні почуття та емоції.	
	6	1	Дослідження поетики, основних мотивів і настроїв Михайла Лермонтова та Ісікава Такубоку.	
	7	2	Модернізм як напрям поезії (20 – 30р.). Провідні мотиви збірки символіста Сакутаро Хагівари «Синя кішка».	Поняття про символізм
	8	1	Відхід в ірреальний світ як основний мотив збірки «Синя кішка». Аналіз окремих поезій.	
	9	2	Поет-сюрреаліст Кітагава Фуюхіко. Аналіз основних мотивів поезії. Вплив французького сюрреалізму.	Особливості японського сюрреалізму.
	10	3	Головна проблематика повісті Санкіті Тоге «Людське лахміття». Особливості поетики. Аналіз ключових епізодів.	Повість як літературний жанр
			Проза на початку XX століття	
	11	1	Проблеми та особливості японської літератури початку XX століття: стилі, напрями, проблематика, етичні та естетичні концепції	Реалізм як художній напрям, сатира
	12	2	Наума Сосекі як представник реалістичного напряму літератури. Роман «Ваш покірний слуга кіт».	
	13	2	Сатиричне зображення явищ соціального життя Японії в романі Наума Сосекі «Ваш покірний слуга кіт». Аналіз ключових епізодів.	
	14	1	Арісіма Таксо та його роман «Жінка» - як вершина японського реалізму XX ст.	
	15	3	Зіткнення людини з суспільством, світ внутрішньої боротьби в романі Арісіма Таксо «Жінка». Образ «зайвої людини» в романі. Аналіз ключових епізодів.	Неореалізм

	16	2	Акутагава Рюноске – письменник-неореаліст. Творчий метод А Рюноске. Оповідання «Ворота Расьоман»	Художній психологізм
		2	Акутагава Рюноске. Оповідання «Павутинка».	
	17	2	Оповідання Місімо Юкіо «Хлопчик, який пише вірші». Зіткнення відчуття таємничого екстазу творчості і справжньої любові в оповіданні.	
	18	2	Підміна істинного «Я» своїм альтер его, заповнення внутрішньої пустоти вигаданими відчуттями і смислами в оповіданні Місімо Юкіо «Хлопчик, який пише вірші».	
	19	1	Підсумок і узагальнення вивченого.	
			11клас	
	1	1	Розвиток жанру наукової фантастики і детективного роману.Комацу Сакьо – письменник-фантаст. Повість «Японське плем'я апачі».	Жанр фантастики
	2	3	Проблематика і основні ідеї повісті «Японське плем'я апачі» Комацу Сакьо. Особливості фантастичних елементів повісті. Аналіз ключових епізодів.	
	3	1	Мацумото Сейтьо – автор детективних романів. Роман «Чорна біблія» (сюжет, проблематика)	Жанр детективу
	4	3	Соціальна критика корупційних церковних структур в романі «Чорна біблія». Проблема морального вибору і відповідальності в романі. Символіка назви роману. Аналіз ключових епізодів.	
			Розвиток літератури в повоєнні роки	
	5	1	Пошуки власного «Я» - об'єднуючий елемент літератури повоєнних років. Творчість лауреата Нобелівської премії Ясунарі Кавабата.	
	6	2	Повість Ясунарі Кавабати «Снігова людина» - видатне явище ліричної прози. Зображення японської національниї психології і самобутнього світу природи в повісті.	
	7	2	Героїні повісті «Снігова людина» Йоко – символ ірреального світу. Художні особливості повісті.	
	8	2	Абе Кобо – представник напряму «Сено-ха» (післявоєнна японська література). Особливості світогляду і художнього світу автора. Роман «Жінка в пісках» (сюжет, проблематика)	
	9	2	Проблема людського буття і сенсу людського існування, зіткнення людини з ворожим суспільством в романі «Жінка в пісках» Абе Кобо.	
	10	1	Урок-роздум. Безвихідь чи пристосованість фактор примирення людини з ворожим суспільством (за романом Абе Кобо «Жінка в пісках»)?	
			Драматургія	
	11	2	Особливості японської драматургії види японської драми. Поєднання елементів традиційної і європейської культурє.	Драма як літературний жанр
	12	3	П'єса Кіносіта Дзюндзі «Журавлине пір'я». Проблематика та художні особливості твору.	

	13	3	Трагедія атомної катастрофи в п’єсі Танка Тікао «Голова діви Марії».	
			Сучасна література	
	14	2	Головні мотиви романів нобелівського лауреата Ое Кендзабуро. Роман «Футбол 1860». Основні мотиви та ідеї роману.	
	15	3	Протистояння культур в романі Ое Кендзабуро «Футбол 1860». Образи головних героїв як втілення авторських ідей. Аналіз ключових епізодів.	
	16	1	Постмодерністські мотиви творів Харукі Муракамі.	Постмодернізм як літературний напрям
	17	2	Харукі Муракамі.«Мовчання». Проблематика твору .Образи Одзава і Аокі. Внутрішній світ героя у єдності його світоглядних вчинків.	
	18	1	Підсумок і узагальнення вивченого.	